

8. Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Τα εθνικά κράτη στην Αμερική. Στην Αμερική, τόσο στη Βόρεια όσο και στη Νότια, τα εθνικά κράτη που προέκυψαν από τις πρώην αποικίες της Βρετανίας, της Γαλλίας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας φαίνονταν να είναι αντίγραφα των πρωτοτύπων τους στην Ευρώπη. Γενικά, ο **Νέος Κόσμος** ήταν –ή, σωστότερα, φαινόταν να είναι– προέκταση του κόσμου της γηραιάς ηπείρου, από την άποψη των θεσμών, των αρχών και των αξιών που εισήχθησαν για τη συγκρότηση των νέων χωρών. Ωστόσο, η ελευθερία, οι αντιπροσωπευτικοί και συνταγματικοί θεσμοί και η κοσμική εξουσία, στη βάση των οποίων οικοδομήθηκαν οι νέες πολιτείες, εφαρμόστηκαν σε νέο περιβάλλον και για τον λόγο αυτόν οι πολιτείες που προέκυψαν ήταν διαφορετικές από τις πρωτότυπες.

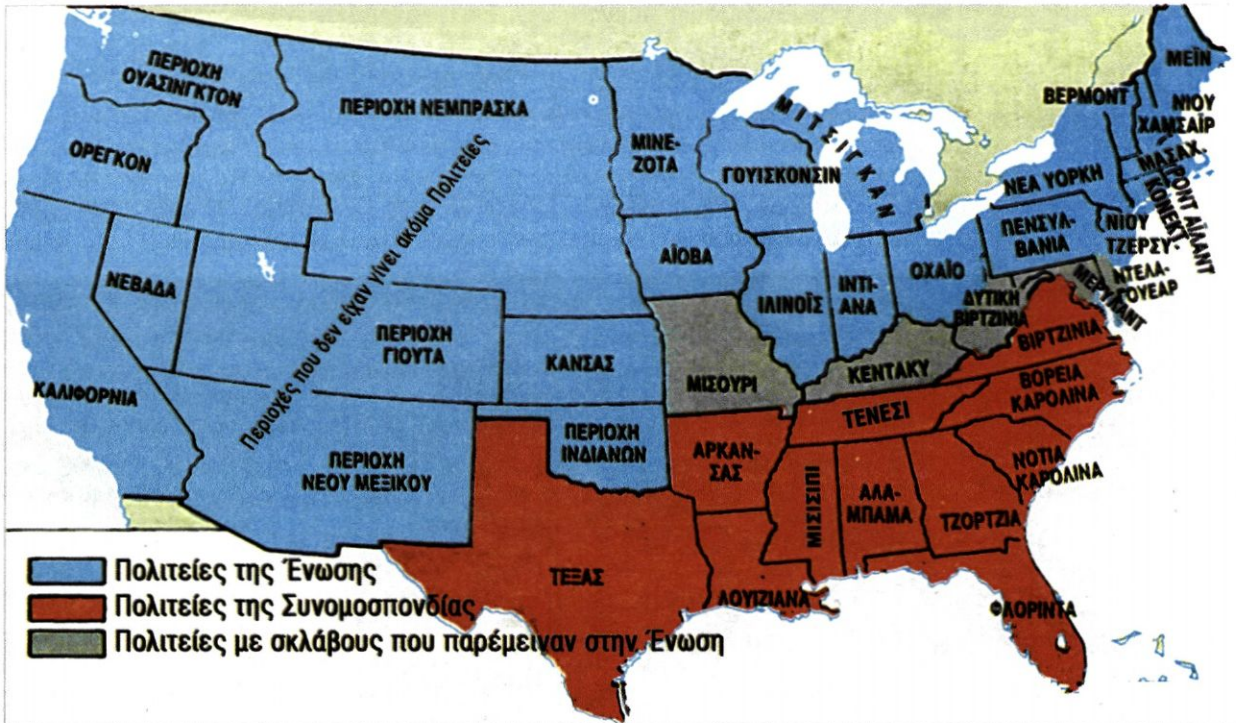
Το «Άγαλμα της Ελευθερίας» στη Νέα Υόρκη, με αρχική ονομασία «Η Ελευθερία που φωτίζει τον κόσμο», απεικονίζει μία γυναικεία μορφή η οποία έχει σπάσει τα δεσμά της τυραννίας. Στο δεξιό της χέρι κρατά έναν αναμμένο πυρσό, σύμβολο της ελευθερίας, ενώ στο αριστερό μία πλάκα με την επιγραφή 4 Ιουλίου 1776, με ρωμαϊκούς αριθμούς, ημέρα ανακήρυξης της αμερικανικής ανεξαρτησίας. Το αγκαθωτό στέμμα της, απεικόνιση του ήλιου, έχει επτά ακτίνες, που συμβολίζουν τις επτά θάλασσες. Το άγαλμα, που σχεδιάστηκε από τον Γάλλο γλύπτη Frederic-Auguste Bartholdi, δόθηκε ως δώρο της γαλλικής κυβέρνησης για τα 100 χρόνια της αμερικανικής ανεξαρτησίας.



Στις ΗΠΑ το δημοκρατικό πολίτευμα στηρίχτηκε σε ένα Σύνταγμα κατά βάση συντηρητικό, το οποίο αναθεωρήθηκε πολλές φορές, χωρίς να αλλοιωθεί η αρχική πρόβλεψη του διαχωρισμού των τριών κλάδων της εξουσίας και του μεταξύ τους ελέγχου. Μέσω των πολλαπλών ελέγχων και ισορροπιών, τόσο σε ομοσπονδιακό όσο και σε επαρχιακό επίπεδο, το Σύνταγμα της υπερατλαντικής χώρας εξασφάλισε στην αμερικανική κοινωνία, η οποία υπήρξε μία από τις πιο φιλελεύθερες κοινωνίες των νεότερων χρόνων, εντυπωσιακή ευημερία, πρόοδο του πολιτισμού, των επιστημών και της τεχνολογίας, καθώς και αξιόλογη πολιτική ομαλότητα – μετά τον *Εμφύλιο Πόλεμο* (1861-1865).

Ο Εμφύλιος Πόλεμος στις ΗΠΑ δοκίμασε τους θεσμούς, τις αρχές και τις αξίες στις οποίες στηρίχτηκε η μεγάλη υπερατλαντική χώρα, καθώς και την ίδια την υπόστασή της. Ο πόλεμος προκλήθηκε από την άρνηση των νότιων πολιτειών της χώρας να καταργήσουν τη δουλεία και ιδίως από τη μετέπειτα απόσχισή τους από την ομοσπονδία και την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας τους. Ο σκληρός πόλεμος ανάμεσα στον βιομηχανικό Βορρά και τον αγροτικό Νότο διεξήχθη με πρόεδρο τον **Αβραάμ Λίνκολν**, του οποίου πρωταρχικός στόχος υπήρξε η διάσωση της ομοσπονδιακής ένωσης των πολιτειών με οποιοδήποτε τίμημα. Ο Εμφύλιος Πόλεμος κόστισε στη χώρα 720.000 θύματα, πολλά από τα οποία προκάλεσαν ο κίτρινος πυρετός και η δυσεντερία.

Οι Νότιοι ηττήθηκαν, κυρίως επειδή δε διέθεταν τη βιομηχανική και γενικώς την οικονομική ισχύ των Βορείων, αλλά και επειδή πολεμούσαν για μια υπόθεση, τη διατήρηση της δουλείας, η οποία είχε προ πολλού καταργηθεί στον υπόλοιπο δυτικό κόσμο. Τους Νοτίους δεν ευνοούσε ακόμη η εμμονή στις αρχές και τις αξίες μιας παρωχημένης κοινωνικής οργάνωσης, η οποία στηριζόταν σε μια γαιοκτητική αριστοκρατία που



Χάρτης των ΗΠΑ κατά τον Εμφύλιο Πόλεμο (1861-1865). Μετά την εκλογή του Αβραάμ Λίνκολν επτά πολιτείες του Νότιο αποχώρησαν από την Ένωση σχηματίζοντας τη Συνομοσπονδία (Confederation) τον Φεβρουάριο του 1861. Αργότερα ενώθηκαν μαζί τους τέσσερις ακόμη νότιες πολιτείες. Οι πέντε βορειότερες δουλοκτητικές πολιτείες παρέμειναν στην Ένωση, αν και μέρος του πληθυσμού τους υποστήριζε τη Συνομοσπονδία.

δεν μπορούσε να παρακολουθήσει τους αστούς του Βορρά στην εκβιομηχάνιση της παραγωγής και στην εν γένει οικονομική ανάπτυξη. Ο Εμφύλιος Πόλεμος μάλιστα αποτέλεσε την αφετηρία της ραγδαίας βιομηχανικής και οικονομικής ανάπτυξης στον αμερικανικό Βορρά.

Η ανάπτυξη των ΗΠΑ. Μετά τον πόλεμο η οικονομία των ΗΠΑ αναπτύχθηκε με ρυθμούς χωρίς προηγούμενο στην ιστορία του κόσμου. Τρεις ήταν οι κυριότεροι λόγοι για την ανάπτυξη αυτή: η χώρα διέθετε: α) ανεξάντλητο πλούτο πρώτων υλών, β) εντυπωσιακή αύξηση του πληθυσμού (στη δεκαετία του 1870 έφθαναν στην υπερατλαντική δημοκρατία 2.000 περίπου μετανάστες την ημέρα!) και γ) ένα σταθερό δημοκρατικό πολίτευμα, το οποίο μάλιστα δεν παρακώλυε την επιχειρηματική δραστηριότητα και εν γένει την οικονομική ανάπτυξη.

Στις αρχές του 1870 οι ΗΠΑ διέθεταν το πιο εκτεταμένο σιδηροδρομικό δίκτυο και ένα εργοστασιακό σύστημα με τη μεγαλύτερη ιπποδύναμη στον κόσμο, ενώ τα εργοστάσια της χώρας παρήγαν τα περισσότερα ρολόγια, τουφέκια, ραπτομηχανές και άλλα είδη ευρείας χρήσης. Στον γεωργοκτηνοτροφικό τομέα η χώρα παρήγε τις μεγαλύτερες ποσότητες δημητριακών, βαμβακιού και κρέατος. Ποτέ πριν δεν είχαν συγκεντρωθεί σε μια χώρα τόσος πλούτος και τέτοιες παραγωγικές δυνατότητες, όπως στις ΗΠΑ.

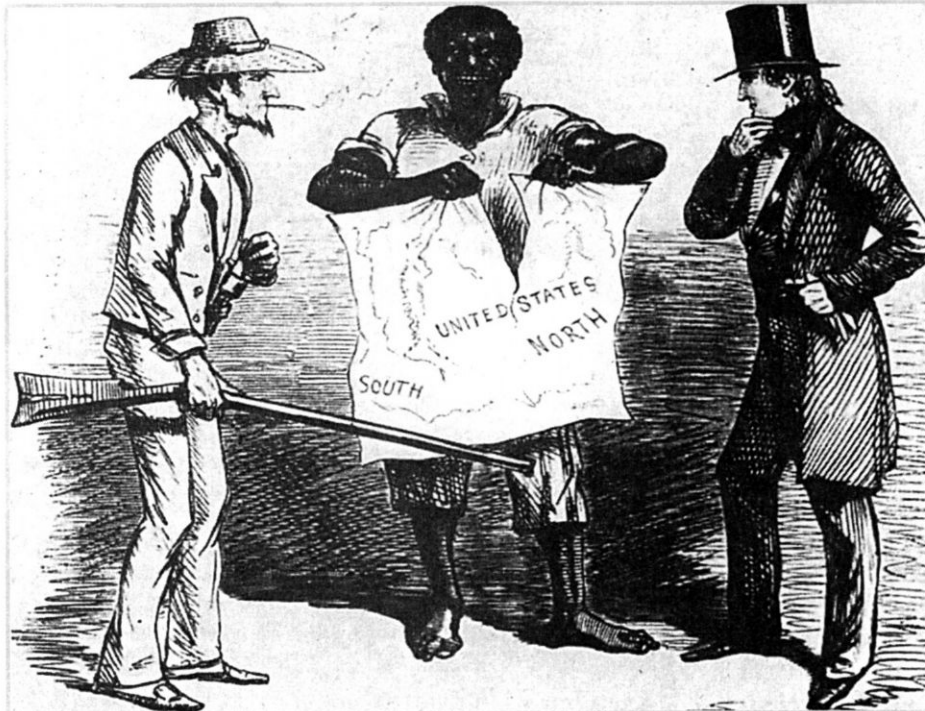
Οι ΗΠΑ γιόρτασαν την εκατοστή επέτειο της ίδρυσής τους, το 1876, με μια μεγαλειώδη διεθνή έκθεση στη Φιλαδέλφεια, στην οποία προέβλεπαν την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο της χώρας. Εκεί παρουσιάστηκε από τον εφευρέτη, τον Γκράχαμ Μπελ, ένα νέο τεχνολογικό επίτευγμα, το τηλέφωνο, που έμελλε να αλλάξει τον κόσμο όσο ίσως κανένα άλλο επίτευγμα. Εκεί πρωτοπαρουσιάστηκε επίσης η γραφομηχανή και το κονσερ-

Οι δούλοι στις νότιες πολιτείες πριν από τον Εμφύλιο

«Οι νέγροι, που κατοικούν συνήθως σε καλύβες, εργάζονται σκληρά 16-18 ώρες την ημέρα, αποτελούν αντικείμενο καλύτερης μεταχείρισης στη Βιρτζίνια, αλλά είναι περισσότερο δυστυχείς στους οριζώνες των Καρολίνων· ζουν γενικά σε άθλιες συνθήκες, παραμένουν αμόρφωτοι [...]. Η αύξηση του αριθμού των δούλων δεν μπορεί να παρακολουθησει την αύξηση της παραγωγής που διπλασιάζεται κάθε δέκα έτη. Με όλα τα μέσα εφοδιάζουν τις αγορές δούλων στις οποίες οι τιμές ανεβαίνουν. Σε μερικές περιοχές μάλιστα επιδίδονται σε πραγματική κτηνοτροφία "εγχρώμων κτηνών" [...].»

M. Crouzet, Παγκόσμιος Ιστορία του Πολιτισμού. Νεώτεροι Χρόνοι, Αφού Συρόπουλοι, Αθήνα 1971, σ. 467-468.

Λιθογραφία για τον αμερικανικό Εμφύλιο από αγγλικό περιοδικό. Οι Βρετανοί στήριζαν διακριτικά τους Νοτίους κατά τον αμερικανικό πόλεμο της Ανεξαρτησίας λόγω της αντίθεσής τους με τις ΗΠΑ, όμως η υπεράσπιση της δουλείας από τη Συνομοσπονδία απέτρεψε πιο ένθερμη ταύτιση μαζί της.



Ο Αβραάμ Λίνκολν για την κατάργηση της δουλείας

«Παραχωρώντας ελευθερία στους σκλάβους, διασφαλίζουμε την ελευθερία των ελευθέρων – αξιοπρεπείς και ως προς ό,τι δίνουμε και ως προς ό,τι διατηρούμε. Θα σώσουμε αξιοπρεπώς ή αθλίως θα χάσουμε την τελευταία καλή ελπίδα του κόσμου».

Απόσπασμα από το ετήσιο προεδρικό μήνυμα στο Κογκρέσο, την 1η Δεκεμβρίου 1862. *The Collected Works of Abraham Lincoln*, τ. 5 (1953), σ. 537. Στο συλλογικό *History in Quotations*, επιμ. M.J.Cohen, J.Major, Cassel, London, 2004, σ. 591.

βοποιημένο συμπυκνωμένο γάλα. Εκεί φανέρωσε η νέα χώρα τις προοπτικές και τα πεδία στα οποία έμελλε να αναπτυχθεί και να αναδειχθεί στα επόμενα πενήντα χρόνια σε μεγάλη παγκόσμια δύναμη.

Με κινητήριες δυνάμεις έναν ισχυρό ατομισμό, πίστη στην ελευθερία και την αξιοπρέπεια του ανθρώπου, αφοσίωση στις αρχές και τις αξίες τις οποίες κληρονόμησαν από τους Βρετανούς πολιτικούς στοχαστές, ιδίως από τον **Τζον Λοκ**, αποδοχή των νόμων της ελεύθερης και ακηδεμόνευτης αγοράς, οι πρώην Βρετανοί έποικοι και στη συνέχεια Αμερικανοί διαμόρφωσαν μια δυναμική και δημοκρατική πολιτεία, που έμελλε να σπεύσει δύο φορές κατά τον 20ό αιώνα, για να σώσει τη σπαρασσόμενη Ευρώπη σε δύο

παγκόσμιους πολέμους – δύο πολέμους που τερμάτισαν την ηγεμονία της γηραιάς ηπείρου και μετέφεραν ισχύ από την Ευρώπη στην υπερατλαντική προέκτασή της.

Οι άλλες χώρες της αμερικανικής ηπείρου δεν ακολούθησαν τις ΗΠΑ στους τομείς της οικονομικής και τεχνολογικής ανάπτυξης και στον τομέα της ανάπτυξης των αντιπροσωπευτικών θεσμών. Με ανάλογο πλούτο πρώτων υλών, αλλά χωρίς τη σύνθεση του πληθυσμού και κυρίως χωρίς τους θεσμούς των ΗΠΑ, οι χώρες της Κεντρικής και της Νότιας Αμερικής δεν

αναπτύχθηκαν αναλόγως και παρουσίασαν σοβαρές υστερήσεις. Σύντομα οι χώρες αυτές περιήλθαν, όπως άλλωστε και πολλές άλλες υπανάπτυκτες χώρες του κόσμου, σε ένα καθεστώς οικονομικής κηδεμονίας που ήλεγχαν οι ΗΠΑ και οι οικονομικά ισχυρές χώρες της Ευρώπης, ιδίως η Βρετανία και η Γερμανία, οι οποίες προοδευτικά εκτόπισαν ολοσχερώς τις παλαιές αποικιοκρατικές δυνάμεις, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Ήταν η εποχή της νέας αποικιοκρατίας, του **ιμπεριαλισμού***, όπως ονομάστηκε.

Ερωτήσεις

1. Γιατί ο αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος συνέβαλε στη ραγδαία οικονομική και βιομηχανική ανάπτυξη των Βόρειων πολιτειών;
2. Ποιες διαφορές από τις ΗΠΑ. παρουσίαζαν οι χώρες της Κεντρικής και της Νότιας Αμερικής; Πού οφείλονταν οι διαφορές αυτές;
3. Να σχολιάσετε τη φράση του Αβραάμ Λίνκολν: «Παραχωρώντας ελευθερία στους σκλάβους, διασφαλίζουμε την ελευθερία των ελευθέρων».